

Rapport från KLYS konstnärspolitiska konferens *Prata om villkoren* i Gävle den 9 februari 2016

KLYS anordnade den 9 februari en heldagskonferens i Gävle konserthus på temat konstnärspolitik i ljuset av kultursamverkansmodellen, för att bli tydliga på om kulturskapares villkor runt om i landet påverkats av regionaliseringen av kulturpolitiken och i så fall hur.

Konferensen lockade drygt 170 personer, däribland politiker och tjänstemän från såväl statlig som regional och kommunal nivå, samt kulturskapare från landets alla hörn. Konferensen var unik på flera sätt, inte minst genom att KLYS lät konsten och kulturskaparna ta ordentlig plats under konferensen, såväl i form av inramning och utsmyckning på och utanför scenen, som genom deltagande i form av moderatorer och i paneldebatter.

Med stöd av Gävle konstcentrum, Gävle Kultur & fritid samt Region Gävleborg kunde KLYS anlita fyra lokala kulturskapare att utforma rummen och scenen där konferensen ägde rum. Bild- och formkonstnären Marie Lindgren skapade det interaktiva tejpkonstverket SYNAPS som med hjälp av konferensens medverkande växte fram på scenen. Tillsammans med musikern Mikael Strömbergs nykomponerade musikstycke blev verket till en audiovisuell finissage.

Konstnärduon [Krig], som består av Karin Bäckström och Jon Perman, agerade slagordsgenerator under dagen där ord och begrepp tagna ur den konstnärspolitiska debatten slumpas samman till effektfulla påståenden. Dessa trycktes upp på grafiska affischer och badges, där varje deltagare fick konstruera sin egen.

KLYS ordförande **Marika Lagercrantz**, skådespelare och regissör, agerade ciceron under dagen och inledde konferensen tillsammans med **Gun Hedlund**, kulturdirektör Region Gävleborg.

Samtal med kultur- och demokratiministern

I den första programpunkten samtalade KLYS vice ordförande **Gunnar Ardelius**, författare, med kultur- och demokratiminister **Alice Bah Kuhnke**, på temat Hur formas konstnärspolitik idag?

Kulturministern menade att konstnärspolitik är ett utvecklingsområde och att regeringens uppgift är att skapa goda förutsättningar för att kunna vara konstnärligt yrkesverksam. Bland regeringens konstnärspolitiska insatser nämnde ministern Allianserna (musik, teater och dans), IV-ersättningen för bildkonstnärer, Skapande skola och regeringens kulturskole-satsning, som kommer att ge fler jobb åt kulturskapare.

När det gäller konstnärspolitiken i ljuset av regionaliseringen var kulturministern tydlig med att staten måste ha huvudansvaret för kulturskarpares villkor och för kultursamverkansmodellen. Nästa steg är Kultursamverkansmodellen 2.0, som enligt henne innebär att utvärdera och bygga vidare på modellen, tillföra den mer resurser, se till att fler kommer till tals, däribland kulturskapare, och att fortsatt utarbeta en stark nationell kulturpolitik.

På frågan om hon kan lova att ta fram en handlingsplan för att öka sysselsättningen och tryggheten för yrkesverksamma kulturskapare – en fråga som KLYS drivit sen valet 2014 – svarade kulturministern: - "Nej det kan jag inte. Det är inget som vi arbetar med just nu. Däremot tar jag gärna emot mer information och kanske kan vi sätta upp det på vår lista över vad vi ska göra i framtiden." Läs gärna mer från intervjun med kulturministern i Symfs tidning Symfoni. <http://www.symf.se/om-symf/tidningen-symfoni/symfoni-nr-1-2016/>

Efter samtalet med kulturministern följde ett samtal mellan **Karin Ahlin**, ordförande i KLYS medlemsorganisation Svenska Tecknare, och de syriska konstnärerna och satirtecknarna **Sahar Burhan** och **Saad Hajo**, bosatta i Norrköping. Sahar och Saad berättade om sina konstnärskap i Syrien respektive Sverige, och gav sin syn på vad som behövs för att som nyanländ kulturskapare kunna etablera sig i Sverige. De startade tillsammans kulturföreningen VODKAN – Vem Orkar Driva Kulturen Aktivt i Norrköping.

Nästa steg i svensk konstnärspolitik

I det första panelsamtalet för dagen, som modererades av **David Karlsson**, ordförande i Nätverkstan i Göteborg, samt ordförande för Kulturbryggan, deltog fyra paneldeltagare bestående av **Ann Larsson**, direktör Konstnärsnämnden, **Olof Lavesson**, ordförande riksdagens kulturutskott (m), **Nina Björby**, ordförande Kulturbereidningen Region Västerbotten (s), och **Bo Olsson**, violinist, ordförande Symf.

Den övergripande frågan för samtalet var *Nästa steg i svensk konstnärspolitik?* och fokuserade på den statliga/nationella nivån och hur den påverkats av kultursamverkansmodellen. Frågor som lyftes var bl a hur man behåller ett nationellt helhetsperspektiv över kulturlivet i landet samtidigt som kulturpolitiken regionaliseras alltmer. Många kulturskapare upplever att de faller mellan stolarna och inte kan påverka på regional nivå, eftersom de medel som ingår i kultursamverkansmodellen huvudsakligen går till institutioner. Samtidigt upplever de att den statliga nivåns satsningar och nationella överblick minskar.

Det konstaterades att behov finns av att ta reda på vad som händer *utanför* samverkansmodellen, såväl på nationell som regional nivå. Även om kultursamverkansmodellen innehåller vissa specifika medel för institutioner, innehåller de regionala kulturplaner som tas fram oftast en beskrivning av kulturlivet i sin helhet, och förslag till satsningar vid sidan av modellen, t ex för att främja kulturskarpares villkor.

Paneldeltagarna vittnade om att det på regional nivå börjat utveckla sig regional konstnärspolitik i spåren av kultursamverkansmodellen. Konstnärsnämnden skriver numera avtal med vissa regioner, bl a med Skåne och Västra Götaland, där det förs viktiga samtal om den politik som inte inkluderas i kultursamverkansmodellen.

Från panelen efterlystes vidare utvecklade dialogformer mellan den regionala och nationella politiska nivån, gärna formaliserade möten som byggs in i samverkanssystemet.

Principen om armlängds avstånd problematiserades av bl a Nina Björby och det framfördes att principen ställer kulturpolitikerna utanför konsten och kulturen, och att makten över kulturlivet alltmer hamnar hos tjänstemännen istället för hos kulturpolitiker. Samtidigt betonades vikten av att politiken inte ska lägga sig i innehållet i den konst och kultur som får stöd.

När det gäller vilket som är nästa steg för kultursamverkansmodellen och konstnärspolitiken framfördes att statens roll i kultur- och konstnärspolitiken måste tydliggöras och utvärderas. Paneldeltagarna verkade också överens om att huvudansvaret för konstnärspolitiken ska ligga kvar på nationell nivå, bl a eftersom kulturskapares villkor berör en lång rad andra politikområden, såsom arbetsmarknad, näring och socialpolitik. Den statliga konstnärspolitiken kan aldrig delegeras, men eftersom de beslut som fattas på regional nivå inom ramen för kultursamverkansmodellen får återverkningar på kulturskapares villkor, berörs de direkt och indirekt av den.

Vidare konstaterades att framtiden ligger i att vi skapar och främjar strukturer även på lokal och regional nivå som gynnar kulturskapares villkor. Vi behöver en regional och lokal konstnärspolitik, som kompletterar den nationella nivån, och som bör utvecklas i tät dialog med den nationella nivån.

Efter panelsamtalet tog docenten i sociologi vid Linnéuniversitetet, **Anna Lund**, över och gav sitt perspektiv på ***Den professionella kulturskaparen i ett nytt kulturpolitiskt landskap***. Hon pekade på tendenser och konsekvenser för kulturskapare mot bakgrund av kultursamverkansmodellen, och lyfte behovet av forskning om kulturskapares villkor och arbete utifrån deras perspektiv, i ljuset av samverkansmodellen och övriga samhällsförändringar. Anna Lund utfrågades efter anförandet av Gunilla Kindstrand, ordförande Konstnärsnämnden, kulturchef Mittmedia. Läs vidare i Anna Lunds och Marita Flisbäcks artiklar.

Kulturskapares villkor i regioner och kommuner

I den panel som fokuserade på den regionala och kommunala nivån i konstnärspolitiken ingick **Mats Hallberg**, biträdande kulturchef Region Skåne, **Anna Söderbäck**, kulturdirektör landstinget i Uppsala län, **Magnus Alexandersson**, tonsättare, medlem i kulturskaparrådet region Östergötland, **Kajsa Ravin**, förvaltningschef Kultur och fritid Gävle, och **Mika**

Romanus, förbundsdirektör i Teaterförbundet för scen och film. Samtalet modererades av **Ulrica Källén**, verksamhetsledare i KLYS.

På frågan om kultursamverkansmodellen har lett till att konstnärspolitiken har regionaliserats var svaret från panelen både ja och nej. Det kan konstateras att modellen har lett till ökad dialog och samråd med professionella kulturskapare i regionerna, som därigenom fått ökad synlighet och ökat inflytande i den regionala kulturpolitiken.

Konstnärspolitiska satsningar görs i större utsträckning regionalt än tidigare, men den statliga nivån har inte och ska inte frångå sig sitt ansvar på området. Ett nationellt perspektiv måste finnas, inte minst på att kulturskapares arbetsmarknad är så pass rörlig, vilket kräver en sammanhållen nationell strategi, men också för att främja spetskulturen i landet.

Det konstaterades att alla tre nivåer (statlig, regional och kommunal) behövs för att man som kulturskapare ska kunna leva, utvecklas och verka i *hela* landet. Det finns ett stort behov av ett större ansvarstagande såväl från den statliga, som från den regionala och kommunala nivån. Från den kommunala nivån efterlystes ökad flernivåstyrning, två nivåer räcker inte.

När det gäller den regionala och kommunala nivån handlar det inte minst om att skapa platser för kulturskapare att arbeta på; kollektivverkstäder, ateljéer, kulturinkubatorer, replokaler och andra träningslokaler, men också om stipendier, arvodes- och ersättningsnivåer, MU-avtalet och anställningsvillkor.

En risk som panelen såg med regionaliseringen var att helikopterperspektivet över kulturskapares villkor förloras och att vissa smalare, minder publika konstarter i Sverige kan komma att marginaliseras alltmer. Det behövs därför en utvecklad samverkan och struktur även för de konstnärspolitiska frågorna på och mellan de olika nivåerna.

Panelen diskuterade också hur regioner och kommuner bör tackla det faktum att det på mycket kort tid kommer en stor mängd flyktingar till Sverige, däribland många yrkesverksamma kulturskapare, och hur dessa bäst kan integreras och etablera sig. Här lyfte paneldeltagarna fram flera goda exempel och förslag till åtgärder från sina respektive konstområden och regioner/kommuner.

I nästa programpunkt talade **Per Mangset**, professor Emeritus vid Högskolan i Telemark, om konstnärspolitik och kulturekonomi i Norge, där han också gjorde vissa jämförelser med Sverige. Han redogjorde för en studie om utvecklingen av norska kulturskapares inkomster under perioden 2006-2012 som visar att konstnärernas inkomster inte ökat i samma takt som inkomsterna i samhället i övrigt. Läs vidare i Per Mangsets powerpoint-presentation.

Geografiska utmaningar utmaningar i kultursamverkansmodellen

I den sista panelen, som modererades av **Gunilla Kindstrand**, och där **Suvi Richter**, artist/låtskrivare, **Rikard Åslund**, kulturchef Region Örebro län, **Åsa Kratz**, ordförande Länsteatrarna och **Carl Liungman**, regionalpolitisk sekreterare KLYS, ingick, diskuterades de utmaningar som kultursamverkansmodellen innebär för kulturskapare över hela landet. Det finns en obalans mellan storstadsregioner och glesbygd, samt mellan små och stora regioner, som påverkar kulturskapares möjligheter att bo, utvecklas och verka på olika håll i Sverige.

För KLYS

Ulrica Källén

Verksamhetsledare